

УДК 784.3

DOI 10.32461/2226-3209.3.2022.266116

Цитування:

Ван Сяоюй. «Домашні співаники» С. Монюшка та духовно-етичні аспекти культури бідермаєру. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 3. С. 226–232.

Ван Сяоюй,

здобувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
<https://orcid.org/0000-0003-1378-1566>
l_kulieva@ukr.net

Wang Xiaoyu (2022). «Home Songbooks» by S. Moniuszko and Spiritual and Ethical Aspects of the Biedermeier Culture. *National Academy Of Managerial Staff Of Culture And Arts Herald: Science journal*, 3, 226–232 [in Ukrainian].

«ДОМАШНІ СПІВАНИКИ» С. МОНЮШКА ТА ДУХОВНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ БІДЕРМАЄРУ

Мета статті – виявлення жанрово-стильової специфіки циклу С. Монюшка «Домашні співаники» в контексті духовно-стильових настанов мистецтва бідермаєру, зокрема й у його польській «моделі». **Методологія дослідження** спирається на загальнонаукові та спеціальні методи, серед яких суттєвими є інтонаційно-стилістичний, історико-культурологічний, жанрово-стильовий у їх комплексному застосуванні. **Наукова новизна** роботи визначена тим, що в ній уперше узагальнено жанрово-стильову специфіку циклу «Домашні співаники» С. Монюшка в контексті типологічних ознак бідермаєру та його польської «іпостасі». **Висновки.** Творчість С. Монюшка – важлива складова польської музичної культури середини ХІХ століття, що розвивалася на перетині типологічних ознак романтизму та бідермаєру. Специфіка останнього, представлена практично в усіх європейських культурах названого періоду, зокрема й у польській, орієнтована на відродження духовних патріархальних настанов людського буття, на відтворення «побуту, пронизаного релігійністю». У художньо-музичній сфері типологія бідермаєру апелює до типового та загальнозначущого, до різноманітних форм аматорського музикування або до їх стилізації. У межах польської культури його настанови вступають у взаємодію з ознаками польського шляхетства та сарматизму, а також з традиціями національної пісенно-танцювальної культури. Масштабний цикл «Домашні співаники» С. Монюшка створений на основі кращих зразків польської (А. Міцкевич, С. Вітвицький, Я. Чечот, Л. Кондратович та ін.), а також європейської поезії різних епох (Й. Гете, Г. Гейне, В. Гюго, В. Скотт, Дж. Байрон, В. Шекспір). Він охоплює близько трьохсот пісень та орієнтований на художні запити сімейного кола або салонного зібрання, має духовно-просвітницьке значення, відтворюючи польський «образ світу» та його етичні цінності.

Ключові слова: польська музична культура ХІХ століття, камерно-вокальний цикл, камерно-вокальна творчість С. Монюшка, «Домашні співаники» С. Монюшка, бідермаєр, сарматизм.

Wang Xiaoyu, graduate student, Department of Music History and Musical Ethnography, The Odessa National A.V. Nezhdanova Music Academy

“Home Songbooks” by S. Moniuszko and Spiritual and Ethical Aspects of the Biedermeier Culture

The purpose of the study is to reveal the genre-stylistic specificity of S. Moniuszko’s cycle “Home Songbooks” in the context of the spiritual and stylistic instructions of Biedermeier’s art, including in his Polish “model”. **The methodology of the work** is based on general scientific and special methods, among which intonation-stylistic, historical-cultural, genre-stylistic methods in their complex application are essential. **The scientific novelty** of the work is determined by the fact that it summarises for the first time the genre-stylistic specificity of S. Moniuszko’s “Home Songbooks” cycle in the context of Biedermeier’s typological features and his Polish “hypostasis”. **Conclusions.** The creativity of S. Moniuszko is an important component of Polish musical culture of the middle of the 19th century, which developed at the intersection of typological signs of romanticism and Biedermeier. The specificity of the latter, presented in almost all European cultures of the mentioned period, including the Polish one, is focused on the revival of spiritual patriarchal guidelines for human existence, on the reproduction of “life imbued with religiosity”. In the artistic and musical sphere, Biedermeier’s typology appeals to the typical and generally significant, to various forms of amateur music-making or to their stylisation. Within the framework of Polish culture, his instructions interact with the signs of Polish nobility and Sarmatism, as well as with the traditions of the national song and dance culture. The large-scale series “Home Songbooks” by S. Moniuszko was created on the basis of the best examples of Polish (A. Mickiewicz, S. Witvytskyi, J. Chechot, L. Kondratovych, etc.), as well as European poetry of various eras (J. Goethe, H. Heine, V. Hugo, V. Scott, J. Byron, V. Shakespeare). It includes about three hundred songs and is oriented to the artistic demands

of a family circle or salon gathering, carries a spiritual and educational burden, reproducing the Polish “image of the world” and its ethical values.

Key words: Polish musical culture of the 19th century, chamber and vocal cycle, chamber and vocal creativity of S. Moniushka, “Home Songbooks” by S. Moniushko, Biedermeier, Sarmatism.

Актуальність теми дослідження. «Я нічого нового не творю; мандрую по польських землях, натхнений духом польських народних пісень, і з цих пісень мимоволі переливаю натхнення до всіх своїх творінь» [9]. У цих словах видатний польський композитор С. Монюшко фактично виразив духовно-естетичне кредо своєї творчості та її національне тло. З різноманітної спадщини композитора найбільш популярним є музичний театр, зокрема опера «Галька», тоді як інші сфери його творчої діяльності в повному їх обсязі менш відомі українському слухачеві та виконавцям. Сказане стосується і масштабного зібрання камерно-вокальної спадщини С. Монюшка, яке композитор узагальнив у 12 зошитах-збірках під назвою «Домашні співаники» («*Spiewnik Domowy*»). Окремі твори цього зібрання досить активно затребувані в сучасній камерно-вокальній та концертній практиці і тому потребують більш детального жанрово-інтонаційного осмислення як складових цього циклу, так і його духовно-змістовної концепції загалом, що безпосередньо пов'язана зі специфікою польської музичної культури середини ХІХ століття, зокрема з польською «моделлю» бідермаєру та ідеологією сарматизму.

Аналіз досліджень і публікацій. Життя та творчість С. Монюшка досить детально представлені передусім у польській музикознавчій бібліографії, зокрема в монографіях W. Rudzinski [22], Z. Jachimecki [12], Jan Prosnak [20]. Предметом дослідження J. Klechta [13] є духовний світогляд композитора та його релігійні настанови. J. Maroszek і R. W. Bednarek [17] узагальнюють у своїй спільній роботі польське коріння родини С. Монюшка. Колективна монографія «*Ksiązki Muzyki Naszej. Twórczość Stanisława Moniuszki jako dziedzictwo kultury polskiej i europejskiej*» [14], видана при Варшавському університеті імені Ф. Шопена, репрезентує узагальнення всіх жанрових сфер творчої діяльності класика польської музики, зокрема й камерно-вокальної. Матеріали щодо історії виникнення «Домашніх співаників» та їх жанрово-інтонаційної природи представлені в роботі E. Nowaczyk [18], а також у публікаціях M. Chrenkoff [11], D. Relidzyska [21], I. Sawulska [23].

Творчий шлях С. Монюшка, як відомо, припав на першу половину та середину

ХІХ століття, що розвивалися на перетині суттєвих ознак романтизму та бідермаєру. Патріархальні настанови останнього, зокрема й у його польській «іпостасі», збагачені традиціями польського сарматизму, склали предмет цікавих наукових розвідок I. Węgrzyn [25], I. Подобас [6; 7], у колективній монографії «*Polski biedermeier. Romantyzm “udomowiony”*» [19], а також багатьох сучасних українських дослідників: Н. Чупріної [10], Н. Петровської [5]. Панорамний погляд на жанрово-стильові метаморфози та розвиток бідермаєру а слов'янському ареалі та в європейській культурі загалом представлено в дисертації Ю. Олейнікової [4], публікаціях З. Жмуркевич [1]. Додамо також, що перший з авторів проектує типологію бідермаєру саме на камерно-вокальну творчість. Більш глибинний підхід у дослідженні цього явища демонструє концепція О. Муравської [2; 3], у межах якої бідермаєр у всій різноманітності його національних відтворень постає як вагама складова феномену «патріархально-ортодоксальної культури». Названі наукові розвідки формують вагоме тло для вивчення цього явища, зокрема в польській музичній культурі ХІХ століття. Поетика «Домашніх співаників» С. Монюшка виявляє суттєвий вплив цієї культурно-історичної традиції, хоча поки не стала предметом мистецтвознавчих та культурологічних узагальнень і тому потребує подальших досліджень у цій царині.

Мета роботи – виявлення жанрово-стильової специфіки циклу С. Монюшка «Домашні співаники» в контексті духовно-стильових настанов мистецтва бідермаєру, зокрема й у його польській «моделі».

Виклад основного матеріалу. Концепція бідермаєру як вельми показового художнього явища епохи Реставрації, що репрезентувало один з «духовних модусів» світосприйняття європейської людини того часу, в останні десятиліття стала предметом активного дослідження та обговорення [див. про це детальніше: 3, 311; 4]. Картина європейської культури окресленого періоду, зокрема й музичної, з показовим для неї акцентуванням на глибинах і висотах людського «я», а також як «століття приватного життя» (Х. Зедльмайр), що ідеалізувало та виявляло сакральний підтекст повсякденного життя індивіда, не віддільна від бідермаєру. Тому «критичні закиди на адресу “міщанства” й “вузькості

обивательського маленького світу», що пов'язують з бідермаєром, поволі поступаються місцем глибокому інтересу та вивченню цього феномену, його епохи та репрезентантів» [3, 313].

Сам термін «бідермаєр» як утілення «побуту, пронизаного релігійністю», його найменування, історія виникнення, показове для нього коло тематики та образності тісно пов'язані передусім з німецькомовним світом та його культурою, у межах якої формується і відповідний тип героя, простодушність, добропорядність, скромність, домовитість якого генетично пов'язані з християнськими чеснотами. Акцентуючи на суттєвій ролі цього стилю в декоративно-прикладному мистецтві, малярстві, музиці й художній літературі, З. Жмуркевич підкреслює, що «з відходом романтичного героїзму, на противагу героїзму романтиків, виникає бідермаєрівське повістярство, позначене різними компромісами. У творах цього напряму переважала чутливість, легка вразливість, певною мірою навіть сентиментальність. Бідермаєрівський світогляд опирався на тенденції, які вели до злагодженого, умиротвореного образу світу, на концепцію Бога, що сприяє людям реалізувати себе не стільки у великих справах, як у повсякденному житті. Щоденні справи позбавлені романтичного геройства. Бідермаєр трактує людину як істоту, здатну перемогти зло шляхом етичного зусилля. Тому тут домінують етика та мораль» [1, 131].

Музична іпостась бідермаєру, на думку багатьох дослідників, орієнтована на аматорське музикування або на його стилізацію. Іншим питомим середовищем для розвитку цього мистецтва є салонна культура. У цьому плані показовим є задум циклу «Домашні співаники» С. Монюшка, поетика якого звернена як до узагальнень польської фольклорної традиції, так і до духовно-патріотичних настанов буття польського салону, що в кінцевому підсумку єднали польську націю в період драматичних соціально-політичних випробувань її історії.

Аналогічного роду творчо-стильове спрямування є показовим і для інших культур європейського регіону в епоху Реставрації, що підготували базис для формування різноманітних національних «моделей» бідермаєру: української, російської, датської, італійської тощо. Показовою в цьому плані є згадувана концепція О. Муравської, яка досліджує східнохристиянське духовне «коріння» західноєвропейської культури та

музики, висуваючи ідею про «патріархально-ортодоксальний тип культури», який спирається на ранньохристиянські ідеї «Господнього Домобудівництва», «Домострою». Сформовані в межах східнохристиянської практики, вони визначали «не тільки духовне цілепокладання людського життя, спрямованого до Преображення, але й в кінцевому підсумку гармонію земного і Небесного при сакралізації-одухотворенні всіх рівнів людського буття. Архетипами подібного типу культури є Дім, Сім'я, Батько, Рід, Ієрархія в їх християнському розумінні» [3, 60–61]. Крім того, притаманна їй гармонійність світосприйняття сусидить тут з толерантним ставленням до інших релігійних концепцій, зокрема й у межах християнства, що нівелюють в кінцевому підсумку національні та конфесійні розмежування соціуму, сприяючи його об'єднанню на засадах вселюдських сакральних Істин.

Спираючись на провідні положення позначеного типу культури, О. Муравська виявляє також «патріархально-ортодоксальну генезу стилістики бідермаєру, орієнтовану на втілення в художніх формах ідей “побуту, пронизаного релігійністю” (А. Кантор), “великого в малому”, гармонії всесвіту і людини, а також на звернення до відповідного типу героя – “маленької людини”, типаж якої сходиться до біблійних й агіографічних джерел» [2, 33].

Позначені типологічні ознаки бідермаєру та його духовно-патріархальна генеза виявилися вельми суттєвими й для польської культури першої половини XIX століття, де його стильові настанови контактували з національними традиціями «шляхетства», «сарматизму» та «ягеллонства». «Шляхетський стан склав ядро національної державності в Польщі – такими є історичні реалії, апогеєм яких стало правління короля Ягелло-Ягайло, що оголосив *рівноправність у сеймі католицької та православної шляхти* (курсив наш – В. С.). Так у Польщі перемогла ідея віротерпимості, закладена ідеями Кирилівської традиції – за умов розділених церков» [7, 275].

Консервативність, традиціоналізм шляхетсько-сарматської культури, її звернення до «золотого минулого» стимулюють особливого роду значимість у ній духовної та культурно-історичної спадщини попередніх поколінь, у межах якої прикладна «побутова» сфера життєдіяльності людини зближується з Буттєвим. Сказане співвідносне з польською пісенно-танцювальною культурою, з літературно-поетичною творчістю, історія яких

нараховує багато століть. Показовою в цьому плані є і поема А. Міцкевича «Дзяди», «ідея якої була визначена слов'янською (зокрема й польською) ритуальною традицією поминання предків. Позначені духовні установки так чи інакше <...> підсилювали значення родинних і родових зв'язків у становій консолідації шляхти, а також робили сім'ю важливим елементом “структури сусідств”, сприяючи тим самим процесам консолідації соціуму, що здійснюються на основі національної духовно-патріархальної традиції» [5, 35]. Зазначимо, що поетична спадщина А. Міцкевича, спрямована на відтворення духовно-етичних настанов польського «образу світу», була також предметом активної творчої уваги С. Монюшка. Значна кількість творів «Домашніх співаників» була створена саме на його тексти.

Отож саме на цьому духовно-історичному тлі польської культури формуються етичні й естетичні настанови бідермаєру, що досить часто фігурує в мистецтвознавчій літературі і як «шляхетський бідермаєр», і як «варшавський бідермаєр». Підсумовуючи його сутність та певною мірою протиставляючи його естетиці романтизму, J. Kubiak зазначає, що «бідермаєр зосереджений на традиції, а не на риториці “прориву”» [15, 67] та принципів творчих відкриттях. Така спрямованість на успадкування та збереження національного духовно-патріархального надбання в драматичних культурно-історичних реаліях буття Польщі у XIX столітті є показовою для творчості Ю. Немцевича, М. Шимановської, І. Падеревського [10, 277], а також формує питомий національний ґрунт спадку Ф. Шопена [6].

У річищі цих стилєвих настанов можна розглядати й творчість С. Монюшка, що також є фундатором польської класичної музики. Осмислення значення його внеску в будівництво польської національної культури приводить Яна Клечинського до такого висновку: «Ми переконані, що не скоро схожу спадщину з інших рук отримаємо. Де ж знайти цю глибоку релігійність, яку мав світлої пам'яті Монюшко, серед теперішнього віку сумніву й реалізму? Де ж знайти ту чисту простоту душі, цю наївність, властиву тільки людям геніальним, що такою великою мірою характерна творам нашого майстра?» [9]. Відзначимо, що цитований автор фіксує увагу на найбільш показових рисах не тільки творчості цього автора, але і його особистості, що завжди вирізнялася граничною скромністю, чистотою, відкритістю душі, які виявляли між іншим її духовну глибину. Позначені якості

також проєктувалися і на національну свідомість С. Монюшка, що завжди був стурбований питаннями розвитку польської музичної культури, яка в драматичних умовах існування Польщі в середині XIX століття фактично єднала націю на засадах її багатовікових традицій та духовних цінностей.

Подібна позиція позначилася і на задумі вокального циклу «Домашні співаники», що був створений з 1843 до 1859 року та в кінцевому варіанті охоплював 268 пісень. Подібний пильний інтерес до камерно-вокальної сфери творчості, з одного боку, був пов'язаний із загальноромантичними жанровими пріоритетами європейської музичної культури, зокрема й німецько-австрійської (Ф. Шуберт, Р. Шуман та ін.), яка суттєво вплинула на творчу свідомість С. Монюшка ще в роки його навчання в Берліні. Саме тут 1838 року молодий композитор опублікував свої перші «пісні» на тексти А. Міцкевича.

З іншого боку, поява «Домашніх співаників» мала тісний зв'язок з процесами становлення та розвитку власне польської музичної культури. В умовах розгромленої держави та нещадно пригнічуваних рухів-повстань за національну незалежність польська нація могла проявити себе як єдине ціле лише через збереження національної культури, про що свідчить творча спадщина А. Міцкевича, Ф. Шопена, С. Монюшка та їх сучасників. Показово, що одним із символів формування польської національної самосвідомості в означений період стала саме вокальна жанрова сфера, зокрема патріотична пісня, яка інтенсивно розвивалася, – від «Мазурки Домбровського» («Ще Польща не загинула» – національний гімн) до «Варшав'янки» К. Курпинського (1831). 1816 року були опубліковані «Історичні пісні» Юліана Немцевича, що були призначені саме для домашнього або салонного музикування в польському середовищі та переслідували також історико-просвітницьку мету. Показово, що серед замовників цього видання був батько Ф. Шопена, а також родина Монюшка. С. Монюшко чув їх у виконанні своєї матері та знав напам'ять ці пісні ще з дитинства [див. про це детальніше: 21].

Основним середовищем для виконання цих творів була, як уже вказано, або домашня вітальня, або салон, тобто ті місця, де могли збиратися духовно близькі люди, які були поєднані не тільки родинними зв'язками, але й спільними національними інтересами. Поява «Домашніх співаників» С. Монюшка на правах

нового пісенного репертуару повинна була заповнити «порожній каталог» польської національної музики [11]. Коментуючи видання своїх перших пісенних збірань, композитор відзначав: «Мій співаник буде включати збірку пісень для одного голосу й фортепіано. Я намагався вибирати вірші з кращих наших поетів, будучи впевненим, що саме в них найбільше проявився національний характер і колорит. Те національне, домашнє, місцеве, що є відлунням спогадів про наше дитинство, ніколи не перестане подобатися жителям тієї землі, де вони народилися і виростили» [24]. Позначена мета, умови виконання цієї збірки, її духовно-патріархальний підтекст, як бачимо, має очевидні перетини саме з духовно-етичними традиціями мистецтва бідермаєру та його польсько-сарматською, шляхетською «моделлю», спрямованою передусім на збереження та примноження кращих традицій національного духу і його релігійних основ.

Сказане обумовлює пріоритетну роль в «Домашніх співаниках» С. Монюшка польської національної поезії. Крім згаданого А. Міцкевича, композитор звертається до поезії широкого кола своїх сучасників: С. Вітвицького («Гулянка», «Весна»), Я. Чечота («Думка», «Козак», «Кум і кума»), Л. Кондратовича («Вечірня пісня»), Ю. Крашевського («Дід і баба») та ін. Водночас С. Монюшко в окремих творах циклу також апелює до поезії Й. В. Гете, Г. Гейне, В. Гюго, В. Скотта, Дж. Байрона та В. Шекспіра, що надає цим творам загальноєвропейського характеру. Проте, на думку багатьох польських дослідників, в образно-тематичному спектрі «Домашніх співаників» С. Монюшка все ж таки домінує «ідилічно-лірична спрямованість» в її високому духовному розумінні, що не тільки пов'язана з культурою бідермаєру, але й метафорично-символічно відтворює духовно-етичні цінності польського національного духу та світовідчуття. Форми пісень дуже різноманітні: балади, котрі були улюбленим жанром польської романтичної поезії, побутові картинки, повчальні сюжети, «жорстокі» романи, драматичні та любовні пісні, гумористичні п'єси. Багато пісень написано в ритмах польських народних танців – краков'яка, мазурки, куявяка, оберєка, кожен з яких є втіленням оригінальних глибинних традицій польської культури та її репрезентантів.

«Домашні співаники» С. Монюшка за відсутності сюжетної фабули-канви оповідання, традиційної, наприклад, для романтичних вокальних циклів Ф. Шуберта,

Р. Шумана, більше апелюють до сукупного «надсюжету», що виявляє зрештою польський національний «образ світу», принципи відтворення якого (фактурна простота, орієнтація на типові, загальнозначущі, акцентування на темах рідної домівки, сім'ї, патріархальних цінностей тощо) окреслюють знов-таки стильові якості культури бідермаєру, представлені, зокрема, через традиції його польської «моделі».

Наукова новизна роботи визначена тим, що в ній уперше узагальнено жанрово-стильову специфіку циклу «Домашні співаники» С. Монюшка в контексті типологічних ознак бідермаєру та його польської «іпостасі».

Висновки. Творчість С. Монюшка – важлива складова польської музичної культури середини ХІХ століття, що розвивалася на перетині типологічних ознак романтизму та бідермаєру. Специфіка останнього, представлена практично в усіх європейських культурах названого періоду, зокрема й у польській, орієнтована на відродження духовних патріархальних настанов людського буття, на відтворення «побуту, пронизаного релігійністю». У художньо-музичній сфері типологія бідермаєру апелює до типового та загальнозначущого, до різноманітних форм аматорського музикування або до їх стилізації. У межах польської культури його настанови вступають у взаємодію з ознаками польського шляхетства та сарматизму, а також з традиціями національної пісенно-танцювальної культури. Масштабний цикл «Домашні співаники» С. Монюшка створений на основі кращих зразків польської (А. Міцкевич, С. Вітвицький, Я. Чечот, Л. Кондратович та ін.), а також європейської поезії різних епох (Й. В. Гете, Г. Гейне, В. Гюго, В. Скотт, Дж. Байрон, В. Шекспір). Він охоплює близько трьохсот пісень та орієнтований на художні запити сімейного кола або салонного зібрання, має духовно-просвітницьке значення, відтворюючи польський «образ світу» та його етичні цінності.

Література

1. Жмуркевич З. Бідермайер у контексті слов'янських взаємозв'язків ХІХ ст. *Проблеми слов'янознавства*. 2005. Вип. 55. С. 126–133.
2. Муравська О. В. Вплив східнохристиянської культури на європейське музичне мистецтво ХІХ–ХХ століть : автореф. дис. ... доктора мистецтвозн.: 26.00.01 – Теорія та історія культури / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2018. 43 с.

3. Муравська О. В. Східнохристиянська парадигма європейської культури і музика XVIII – XX століть : монографія. Одеса : Астропринт, 2017. 564 с.

4. Олейнікова Ю. В. Бідермайер та його прояви у вокальній музиці XIX–XX століть: автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – Музичне мистецтво / Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової, 2010. 16 с.

5. Петровская Н. Жанрово-стилевые аспекты польской фортепианной музыки XIX – начала XX столетий в русле претворения традиций «сарматизма». *European journal of Humanities and Social Sciences*. 2020. № 5. С. 31–39.

6. Подобас І. Мазурки Ф. Шопена в контексті варшавського бідермайера : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – Музичне мистецтво / Одеська державна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса, 2012. 19 с.

7. Подобас И. Христианство в славянских землях и Ягеллонский ренессанс в Польше как традиция «сарматизма» в искусстве. *Мистецтвознавчі записки*. 2012. № 21. С. 273–279.

8. Станіслав Монюшко: 200 років від дня народження. URL: <http://mus.art.co.ua/stanislaw-moniushko-200-rokiv-vid-dnia-narodzhennia/> (дата звернення: 19.04.2022).

9. Станіслав Монюшко. URL: https://uk.wikiquote.org/wiki/Станіслав_Монюшко (дата звернення: 19.04.2022).

10. Чуприна Н. М. Твори та виконавство М. Шимановської, І. Падеревського як бідермаєрівська стильова лінія у польській музиці. *Музичне мистецтво і культура*. Одеса : Астропринт, 2018. Вип. 27. Кн. 1. С. 266–279.

11. Chrenkoff M. Piesni ze Spiewnikow Domowych Stanislaw Moniuszki. URL: <https://spiewnikdomowy.pl/m-chrenkoff-50-najpiekniejszych-piesni-stanislaw-moniuszki> (дата звернення: 24.04.2022).

12. Jachimecki Zd. Moniuszko. Krakow : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1983. 282 s.

13. Klechta J. Duchowosc Moniuszki. 1819–1872. Warszawa: Nowy Sacz: Wydawnictwo Goldruk Wojciech Golachowski, 2013. 192 s.

14. Ksiaze Muzyki Naszej. Tworcosc Stanislaw Moniuszki jako dziedzictwo kultury polskiej i europejskiej. Warszawa : Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, 2008. 198 s.

15. Kubiak Jacek. Biedermeier. *Sownik polskiej krytyki literackiej: 1764–1918: Pojecia – terminy – zjawiska – przekroje*. Warszawa : Instytut Badan Literackich PAN; Instytut Literatury Polskiej UMK, 2016. S. 66–76.

16. Kubiak Jacek. Spory o Biedermeier. Poznan : Wydawnictwo Poznanskie, 2006. 437 s.

17. Maroszek J., Bednarek R. W. Stanislaw Moniuszko i jego podlaski rodowod. Bialystok : Bialostockie Towarzystwo Spiewacze im. Stanislaw Moniuszki w Bialymstoku, 2010. 190 s.

18. Nowaczyk E. Pieśni solowe Stanislaw Moniuszko: Katalog tematyczny. Krakow : PWM, 1954. 332 s.

19. Polski biedermeier. Romantyzm «udomowiony». Warszawa : NERITON, 2019. 393 s.

20. Prosnak Jan. Moniuszko. Krakow : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1980. 241 s.

21. Relidzyska Dorota. Spiewanie to obciach. Szymanowska, Kuprinski, Lessel... Moniuszko. *Spiewnik Domowy*. URL: <http://meakultura.pl/artukul/spiewanie-to-obciach-szymanowska-kurpinski-lessel-moniuszko-spiewnik-domowy-2152> (дата звернення: 24.04.2022).

22. Rudzinski W. Moniuszko. Krakow : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1978. 276 s.

23. Sawulska Ilona. Fenomen «Spiewnikow domowych». URL: <http://meakultura.pl/artukul/spiewanie-to-obciach-szymanowska-kurpinski-lessel-moniuszko-spiewnik-domowy-2152> (дата звернення: 24.04.2022).

24. Spiewniki domowe Stanislaw Moniuszki. URL: <https://zpe.gov.pl/a/spiewniki-domowe-stanislaw-moniuszki/D13z75Cr0> (дата звернення: 24.04.2022).

25. Wegrzyn I. Sarmatyzm i Biedermeier. Granice, cezury, przeplywy. W kregu galicyjskich spadkobiercow soplicy. *Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo*. 2021. № 11 (14). P. 161–182.

References

1. Zhmurkevych, Z. (2005). Biedermeier in the context of Slavic relationships of the 19th century. *Problemy slov'yanoznavstva*, 55, 126–133 [in Ukrainian].

2. Muravs'ka, O. V. (2018). The influence of Eastern Christian culture on the European musical art of the 19th and 20th centuries. Extended abstract of doctor's thesis. Kyiv: Natsional'na akademiya kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv [in Ukrainian].

3. Muravs'ka, O. V. (2017). Eastern Christian paradigm of European culture and music of the XVII–XX centuries: monograph. Odessa: Astroprint [in Ukrainian].

4. Oleynikova, Yu. V. (2010). Biedermeier and his manifestations in vocal music of the 19th and 20th centuries. Extended abstract of doctor's thesis. Odessa: Odes'ka derzhavna muzychna akademiya im. A. V. Nezhdanovoyi [in Ukrainian].

5. Petrovskaya, N. (2020). Genre and style aspects of Polish piano music of the 19th – early 20th centuries in line with the implementation of the traditions of «Sarmatism». *European journal of Humanities and Social Sciences*, 5, 31–39 [in Russian].

6. Podabas, I. (2012). Mazurkas by F. Chopin in the context of Warsaw Biedermeier. Extended abstract of doctor's thesis. Odessa: Odes'ka derzhavna muzychna akademiya im. A. V. Nezhdanovoyi [in Ukrainian].

7. Podabas, I. (2012). Christianity in the Slavic lands and the Jagiellonian Renaissance in Poland as a tradition of «Sarmatism» in art. *Mystetstvoznavchi zapysky* [in Russian].

8. Stanislaw Moniuszko: 200 years since his birth (2022). Retrieved from: <http://mus.art.co.ua/stanislaw-moniushko-200-rokiv-vid-dnia-narodzhennia/> [in Ukrainian].

9. Stanislaw Moniuszko (2022). Retrieved from: https://uk.wikiquote.org/wiki/Станіслав_Монюшко [in Ukrainian].
10. Chuprina, N. M. (2018). The works and performances of M. Szymanowska and I. Paderewski as a Biedermeier stylistic line in Polish music. *Muzyczne mystetstvo i kul'tura*, 27, 266–279 [in Ukrainian].
11. Chrenkoff, M. (2022). Songs by Spiewnikow Domowych Stanislava Moniuszki. Retrieved from: <https://spiewnikdomowy.pl/m-chrenkoff-50-najpiekniejszych-piesni-stanislawa-moniuszki> [in Polish].
12. Jachimeck, Zd. (1983). *Moniuszko*. Krakow: Polskie Wydawnictwo Muzyczne [in Polish].
13. Klechta, J. (2013). The spirituality of Moniuszko. 1819–1872. Warszawa: Nowy Sacz: Wydawnictwo Goldruk Wojciech Golachowski [in Polish].
14. The Prince of Our Music. The works of Stanislaw Moniuszko as the heritage of Polish and European culture (2008). Warszawa: Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina [in Polish].
15. Kubiak, Jacek (2016). Biedermeier. *Słownik polskiej krytyki literackiej: 1764–1918: Pojęcia – terminy – zjawiska – przekroje*. Warszawa: Instytut Badan Literackich PAN; Instytut Literatury Polskiej UMK [in Polish].
16. Kubiak, Jacek (2006). *Disputes over Biedermeier*. Poznan: Wydawnictwo Poznanskie [in Polish].
17. Maroszek J., Bednarek R. W. (2010). Stanislaw Moniuszko and his pedigree from Podlasie Bialystok: Bialostockie Towarzystwo Spiewacze im. Stanislaw Moniuszki w Bialymstoku [in Polish].
18. Nowaczyk, E. (1954). *Solo songs Stanislaw Moniuszko: Thematic catalog*. Krakow: PWM [in Polish].
19. Polish Biedermeier. «Domesticated» Romanticism (2019). Warszawa: NERITON [in Polish].
20. Prosnak, Jan (1980). *Moniuszko*. Krakow: Polskie Wydawnictwo Muzyczne [in Polish].
21. Relidzyska, Dorota (2022). Singing is embarrassing. Szymanowska, Kurpiński, Lessel... Moniuszko. Home Songbook. Retrieved from <http://meakultura.pl/artykul/spiewanie-to-obciach-szymanowska-kurpinski-lessel-moniuszko-spiewnik-domowy-2152>
22. Rudzinski, W. (1978). *Moniuszko*. Krakow: Polskie Wydawnictwo Muzyczne [in Polish].
23. Sawulska, Ilona (2022). Fenomen «Spiewnikow domowych». Retrieved from: <http://meakultura.pl/artykul/spiewanie-to-obciach-szymanowska-kurpinski-lessel-moniuszko-spiewnik-domowy-2152>
24. Stanislaw Moniuszko's home singers (2022). Retrieved from <https://zpe.gov.pl/a/spiewniki-domowe-stanislawa-moniuszki/D13z75Cr0>.
25. Wegrzyn, I. (2021). Sarmatism and Biedermeier. Borders, caesura, flows. In the circle of Galician heirs of the stalactite. *Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo*, 11 (14), 161–182 [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 27.05.2022

Отримано після доопрацювання 28.06.2022

Прийнято до друку 06.07.2022